

Editorial

Simposi Genomics for Biodiversity

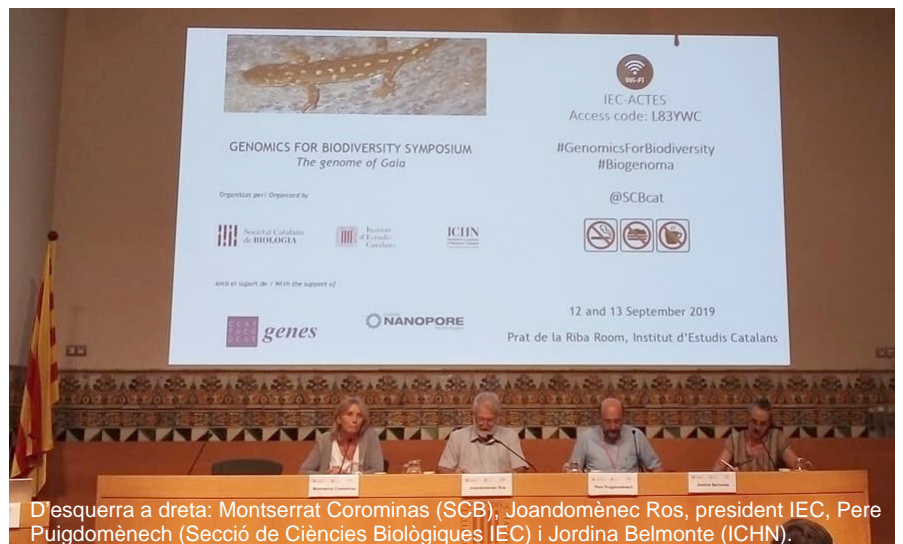
Els dies 12 i 13 de setembre es va celebrar el simposi Genomics for Biodiversity, organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la Societat Catalana de Biologia (SCB) i la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN) i que va reunir als millors especialistes mundials en genòmica. Aquest simposi ha suposat el tret de sortida del Catalan Biogenome Project, un projecte que té per objectiu la producció d'un catàleg detallat del genoma de les espècies eucariotes dels Països Catalans.

Aquest projecte compta amb la participació del CNAG-CRG (Centre nacional d'anàlisi genòmica-Centre de Regulació Genòmica) pel que fa a l'accés a les darreres tecnologies de seqüenciació massiva, del BSC (Barcelona Supercomputing Center) pel que fa a supercomputació, i de nombrosos grups de recerca i experts en l'estudi dels organismes i sistemes, com són les universitats (UB, UAB, UPF, UPC, etc.), centres de recerca

(IRBio, IBE, CRAG, etc.), museus, jardins botànics i zoològics, així com associacions científiques i investigadors amateurs.

Durant el simposi es va poder conèixer de primera mà projectes tan interessants com per exemple: **Vertebrate Genomes**, **Bird Tree of Life**, **Genomic Flora of the British Isles**, **PhyloAlps**, **Darwin Tree of Life**, etc. Tots aquests projectes i el mateix Catalan Biogenome Project s'emmarquen en l'ambiciosa iniciativa **Earth Biogenome Project (EBP)** que té com a objectiu seqüenciar totes les espècies eucariotes del planeta. L'objectiu d'aquests projectes genòmics és el d'articular i potenciar els recursos humans i tecnològics existents per tal de fer un salt qualitatiu en els estudis sobre biodiversitat i la seva conservació.

En les primeres etapes de tots aquests projectes hi figura la determinació de les espècies i l'obtenció i conservació

D'esquerra a dreta: Montserrat Corominas (SCB), Joandomènec Ros, president IEC, Pere Puigdomènech (Secció de Ciències Biològiques IEC) i Jordina Belmonte (ICHN).

de mostres, passos aquests en els que es vol que la ICHN hi jugui un paper destacat. Com a primer pas, enguany ja s'està treballant en l'elaboració de les llistes de totes les espècies de líquens, molses, mol·luscs, heteròpters, odonats i vertebrats de Catalunya i es vol continuar amb altres grups com les

plantes vasculars, els aràcnids o els lepidòpters. Cal esperar que un projecte com aquest posi de relleu el valor del naturalisme i que evidenciï que l'estudi de camp i taxonòmic dels organismes està estretament lligat als estudis moleculars més avançats. ■

Delegació del Bages

Sortides naturalistes guiades

D'Espinalbet als Rasos de Peguera (Berguedà). El dissabte 5 d'octubre vam estrenar el curs de sortides naturalistes 2019-2020 amb una excursió que ens va dur des d'Espinalbet de pujada cap al santuari de Corbera, a la font de Tagast, a la carena dels Rasos de Peguera i a la torreta de l'Enginyer, i de tornada —no se'n pot dir pròpiament de baixada— al roc d'Auró —o d'Uró en pronúncia local— i al cogulló Estela. Aquesta és l'àrea pintoresca, boscosa i boletaire del nord de Berga, al municipi de Castellar del Riu, coneguda com els Rasets perquè queda per sota dels Rasos. Aquí comença sobtadament la geologia convulsa del Pirineu amb els seus grans encavalcaments i el relleu de muntanya. Bona part d'aquesta àrea s'inscriu a l'espai natural disjunt Serra d'Ensiya - Rasos de Peguera protegit pel PEIN.

boixerola (*Arctostaphylos uva-ursi*) que qui sap si prendrà el paper al boix, la lluceta de roca (*Globularia repens*) i pel púdol de roca (*Rhamnus pumila*), mentre que a les seves fissures arrelen el xuclamel de roca (*Lonicera pyrenaica*) de fulles blavisses oposades i fruits de color corall pàl·lid i la bella corona de rei (*Saxifraga longifolia*). A les tarteres sota el Roc d'Auró vam descobrir el corniol hirsut (*Aquilegia viscosa* ssp. *montsicciana*). El safrà bord (*Crocus nudiflorus*) i un parell de gencianes, la genciana ciliada (*Gentiana ciliata*) de flors blaves i la campestre (*G. campestris*) de flors morades, embellien amb la seva florida tardana els prats.

També, als racons frescals, mantenia la florida la tora blava (*Aconitum napellus*), una herba gran, molt vistosa i molt tòxica, tant

Somereta (*Ephippiger ephippiger*)

La tardor astronòmica havia estat fins aleshores calorosa i eixuta, més estival que no pas autumnal; per això l'anòmala escassetat de bolets en aquelles dates. Tanmateix, una proporció considerable entre els pocs bolets eren rovellons. Sí, sens dubte, els boscos del nord de Berga són l'àrea rovellonera per excel·lència de Catalunya.

que la direcció del PN del Cadí-Moixeró ho adverteix explícitament.

Pel que fa a les observacions de fauna, destaquen alguns voltors comuns (*Gyps fulvus*) que de tant en tant es deixaven veure al cel, les pinyes a terra amb les esquames obertes pel trencapinyes (*Loxia curvirostra*), els monticles de fulles de pi que constitueixen formiguers de formiga roja (*Formica lugubris*) i alguns exemplars de l'espectacular somereta (*Ephippiger ephippiger*) de colors verd i negre, abdomen inflat i, només a les femelles, acabat en un llarg oviscapte.

El bosc dominant és el de pi roig amb blades, roures, cirerers i moixeres fins a una alçada d'uns 1.800 metres, amb avellaners, boixos, ginebres i algun grèvol a l'estrat arbustiu alt. Els boixos estaven indemnes; si hi havia arribat la papallona del boix (*Cydalima perspectalis*) tal com és d'esperar, la població és encara petita i no ha causat estralls. Per sobre dels 1.800 metres, el pi negre és amo d'una pineda subalpina més esclarissada per l'alçada i per la pastura de vaques, transitable, per on passegen boletaires amb cistell. Aquí dalt, als indrets on aflora la calcària cretàtica, aquesta és recoberta pel ginebró (*Juniperus communis* ssp. *alpina*), la

La pujada de bon matí fou entretinguda i a bon ritme; primer vam saludar el campanar del llogaret d'Espinalbet i més amunt el santuari de Corbera, actualment en obres de rehabilitació. A l'arribar al mas abandonat de can Déu, la boira s'allunyà dels cims, de manera que el paisatge s'aclarí i la ruta que ens quedava es veié nítida. Vam seguir pujant fins a la font de Tagast que abasteix

Rovelló pinetell (*Lactarius deliciosus*)

Xucamel de roca (*Lonicera pyrenaica*)

d'aigua la ciutat de Berga i encara més fins assolir l'ampla carena al coll de Tagast. Marxarem per aquesta carena, primer cap a l'oest i després al sud, de manera que a migdia érem dalt de la torreta de l'Enginyer, un cim de molt bones vistes envers el pantà de la Baells, la serra de Picancel amb els seus estrats verticals de conglomerat i la Catalunya central que s'estén al sud.

Part de la colla al Cogulló d'Estela

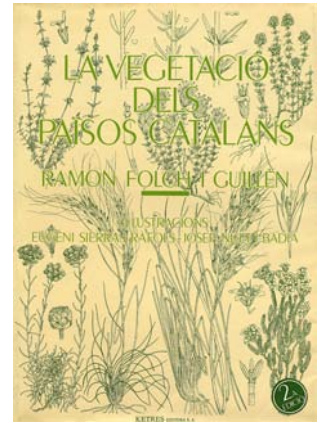
A partir d'aquí la ruta es dividí en dues opcions: la ruta cistellaire, més senzilla i curta pel bosc clar de pi negre fins al final de la carretera dels Rasos on hi ha una de les estacions d'esquí pioneres de Catalunya i la ruta grimpaire, més llarga i enrevessada pel Roc d'Auró i el Cogulló d'Estela i avall fins a Corbera i Espinalbet. Ambdós cims, per les seves posicions destacades, disposen de vistes excel·lents. Es diria que el Roc d'Auró, vist des del Cogulló d'Estela, és un cim a l'abast només d'escaladors temeraris; però certament d'allà dalt veníem. Va quedar

Part de la colla al Roc d'Auró

ja només una baixada apressada per no fer esperar massa a l'altra meitat de la colla que s'havia dirigit a l'aparcament dels Rasos. L'autobús, amablement, recollí a tothom als respectius punts d'arribada.

Més que una sortida naturalista entretinguda va ser una excursió de caire clàssic, exigent per la pujada i per la grimpada al Roc d'Auró i al cim d'Estela. Tanmateix va agradar per la serenor que transmet la muntanya, per l'esforç que et fa notar el cos viu i perquè, malgrat la mala temporada i els mals auguris, algun rovelló es va collir. ■

Amb l'esperit de recuperar i fer assequibles algunes de les publicacions antigues, ja es troba disponible, al web de la Institució, el llibre *La vegetació dels Països Catalans*, de la qual és autor Ramon Folch i que el 1981 va publicar l'editorial Ketres. Aquesta publicació correspon al número 10 de la col·lecció *Memòries de la Institució Catalana d'Història Natural*.

Delegació d'Osona - GNO

Cicle «Descobreix els sistemes naturals»

El passat divendres dia 27 de setembre, va tenir lloc una nova edició de la Nit dels Ratpenats, sortida emmarcada en el cicle "Descobreix els sistemes naturals" a Osona, organitzat pel Grup de Naturalistes d'Osona (GNO-ICHN), el Centre d'Estudis dels Rius Mediterranis (CERM-UVic UCC) i el Museu del Ter (Ajuntament de Manlleu). En aquesta sortida es va descobrir el grup de mamífers més divers, i alhora desconegut, del nostre entorn: els ratpenats.

Quaranta persones van participar en la jornada, que es va desenvolupar a la roureda del Llopart (Sant Julià de Vilatorrada). Jordi Camprodon va ser l'encarregat de conduir la sortida, on es van revisar les caixes

niu per ratpenats i, amb l'ajuda d'un detector d'ultrasons, es van poder identificar alguns individus d'aquest grup de mamífers.

Les espècies que es van detectar van ser: pipistrel·la comuna (*Pipistrellus pipistrellus*), pipistrel·la petita (*P. pygmaeus*), menys comuna, i pipistrel·la de vores clares (*P. kuhlii*), sent aquesta última la més difícil de trobar.

(Continua)

El 13 de juliol passat va tenir lloc la sortida de libèl·lules, a la qual van participar 18 persones que van tenir la sort d'observar alguns dels comportaments dels odonats com l'aparellament, la còpula i el festeig. A més, també es van poder recollir algunes exúvies.

Es van identificar un total d'11 espècies, que corresponen a les 7 famílies següents:

Calopteríids (Calopterygidae)
 Damisel·la enguantada (*Calopteryx xanthostoma*).

Damisel·la endolada (*Calopteryx haemorrhoidalis*);

Platicnèmids (Platycnemididae)
 Polaines ruborós (*Platycnemis acutipennis*)
 Polaines lívid (*Platycnemis latipes*)

Cenagriònids (Coenagrionidae)
 Ferrer camanegre (*Pyrrhosoma nymphula*)
 Donzell de ferradura (*Coenagrion puella*)

Gòmfids (Gomphidae)
 Tallanassos petit (*Onychogomphus forcipatus*)

Èsnids (Aeshnidae)
 Espectre clar (*Boyeria irene*)

Cordúlids (Corduliidae)
 Esparver d'aigua (*Oxygastra curtisii*)

Libel·lúlids (Libellulidae)
 Parot blau (*Orthetrum coerulescens*)
 Parot pruïnós (*Orthetrum brunneum*).

El dissabte 19 d'octubre va tenir lloc la sortida «Descobrim el que trepitgem!», a Osona. Hi van participar una quinzena de persones molt interessades a descobrir els processos geològics que han modelat el paisatge de la comarca d'Osona.

La sortida es va iniciar a Vilalleons (Sant Julià de Vilatorrada) i va transcórrer per l'espai natural de les Guillerries-Savassona. La geòloga Íngrit Soriguera, de Geòleg.cat, va

conduir aquesta sortida i va fer una reconstrucció del paisatge des de fa uns 40 milions d'anys fins a l'actualitat. Els participants van tenir l'oportunitat de veure afloraments fòssils amb cargols gegants, comprovar com les diàclasis dominen el paisatge i també descobrir una cova on un dels participants va aventurar-se a entrar. ■

Delegació de la Garrotxa

Seguiment transfronterer de flora patrimonial (Andorra, Catalunya Nord i Principat)

FLORACAT és una xarxa de cooperació transfronterera de seguiment i conservació de la flora patrimonial del Pirineu, que funciona des de l'any 2010, i que comparteix diferents entitats i administracions de França, Andorra i Catalunya.

Els objectius són millorar el coneixement de la biologia i l'ecologia d'espècies patrimonials dels Pirineus orientals i preveure les seves tendències demogràfiques, conservar les poblacions així com l'intercanvi d'experiències entre el personal que hi treballa.

El projecte és desenvolupat per les Reserves Naturals Catalanes i el Parc Natural Regional dels Pirineus Catalans (Govern de França), el Centre d'Estudis de la Muntanya i la Neu (Institut d'Estudis Andorrans), el Parc Natural de la Vall de Sorteny (Govern d'Andorra), el Parc Natural de l'Alt Pirineu, el Parc Natural del Cadí i Moixeró, el Parc Natural de Capçaleres del Ter i del Freser i el Servei de Fauna i Flora de la Generalitat de Catalunya i la delegació de la Garrotxa de la ICHN, i col·laboracions més puntuals de moltes altres entitats i administracions.

Després d'una primera etapa d'inici i desenvolupament del projecte, i d'abastar les

poblacions de 10 tàxons considerats prioritaris, l'equip de FLORACAT ha elaborat un projecte de tres anys, el FLORALAB, per establir en base a poblacions de plantes amenaçades prioritàries, una xarxa de laboratoris botànics a cel obert, per poder monitoritzar els hàbitats de les plantes i ampliar el coneixement sobre els sòls, la meteorologia, la genètica de les poblacions i la incidència de les activitats humanes (ramaderia, gestió forestal i ús públic), formar a responsables de la gestió i a estudiants, i difondre al gran públic els valors de les espècies i els hàbitats, i la importància de la seva conservació. En aquesta nova etapa s'incorporen, a més, nous socis, l'associació Charles Flahault, l'Association des Naturalistes de l'Àriege i la Universitat de Perpinyà Via Domitia i els Conservatoris botànics Mediterrani i dels Pirineus.

El nou projecte, promogut per la Federació de Reserves Naturals Catalanes, ha estat seleccionat pel fons europeu FEDER-POC-TEFA, de manera que es podrà desenvolupar plenament entre els anys 2020 i 2023.

La delegació de la Garrotxa de la ICHN, a més d'intervenir en les actuacions generals de gestió del projecte, participa en diferents

(Continua)

línies d'acció del projecte per valor d'uns 50.000 euros, que inclou hores de voluntariat i contractes de serveis i subministrament de material. Les línies d'acció són:

- Creació de 5 laboratoris botànics a cel obert amb poblacions de *Delphinium montanum*, *Maianthemum bifolium*, *Gentiana pneumonanthe*, *Xatardia scabra* i *Botrychium matricariifolium*, amb l'establiment i millora dels protocols de seguiment dels hàbitats i de les espècies, i de la incidència de les activitats de ramaderia, de gestió forestal i d'ús públic concertades, a més d'estudis de caracterització de l'hàbitat, de genètica de les poblacions, de conservació *ex situ* i de meteorologia.
- Diagnosi de les poblacions de nous tàxons que cal incorporar al projecte en el futur.
- Concertació amb l'Administració i privats d'activitats ramaderes, forestals i d'ús públic amb incidència en la conservació de les poblacions dels tàxons amb l'objectiu d'experimentar noves fórmules de compatibilització de les activitats econòmiques amb la conservació i millora de les poblacions dels tàxons i dels hàbitats. En el nostre cas les pastures amb *Gentiana pneumonanthe* i *Botrychium matricariifolium*, els boscos amb *Maianthemum bifolium* i les àrees freqüentades amb *Delphinium montanum*.
- Formació de professionals, tècnics

Tècnics de les Reserves Naturals Catalanes i de la Institució realitzant conjuntament el seguiment de *Delphinium montanum*.

i estudiants al voltant del seguiment dels laboratoris.

- Sensibilització de la població local i del públic en general.

Part d'aquestes accions es desenvoluparan en el marc d'un programa transversal participatiu, «Pobles Botànics del Pirineu», que promourà un millor coneixement, sensibilització i conservació dels valors del municipi, amb un pla d'acció elaborat i pactat conjuntament amb els ajuntaments, les entitats i la població local, l'Administració, els propietaris i altres particulars involucrats, i que en aquesta primera etapa es desenvoluparà als municipis de Setcases, Ordino i Mantet.

Enguany, com en anys anteriors, les actuacions desenvolupades des de la ICHN de seguiment de poblacions amenaçades i de reunions de coordinació del projecte Floracat han comptat amb el suport econòmic de la Secretaria Científica de l'Institut d'Estudis Catalans. ■

Annex al Pla nacional per a la Implementació de l'Agenda 2030 a Catalunya.

Sortida fotogràfica de reconeixement de líquens pels voltants d'Olot

El dissabte 12 d'octubre passat, la delegació de la Garrotxa de la ICHN i el Museu dels Volcans van organitzar, dins les Jornades Europees del Patrimoni, una sortida fotogràfica de reconeixement de líquens pels voltants d'Olot. Hi van participar 18 persones que van poder observar i fotografiar diverses espècies de líquens, fonamentalment sobre arbres, murs de roca basàltica i arenisques de la zona dels Tossols i muntanya Pelada.

La sortida va anar a càrrec d'Esteve Llop, especialista en líquens, professor de la Universitat de Barcelona, i autor del *Catàleg de líquens de la Garrotxa*, que l'entitat va editar l'any passat. Precissament els participants van poder consultar al llibre cadascun dels líquens trobats al camp i veure les fotografies de detall publicades.

La jornada, així com d'altres que s'aniran organitzant, tenen l'objectiu d'apropar els líquens al públic en general, captar afeccionats que els vulguin estudiar i estiguin

disposats a participar en el projecte d'atles 5 x 5 km dels líquens de la Garrotxa que la delegació desenvoluparà properament, i recollir fotografies per completar l'apartat de fotografies del catàleg.

Les diferents línies de recerca de la delegació de la Garrotxa de la ICHN que generen catàlegs comarcals d'organismes de la Garrotxa (flora vascular, briòfits, líquens, fongs, vertebrats, papallones diürnes, ortòpters, aranyes, heteròpters i libèl·lules, ja registren 4.715 espècies a l'àmbit comarcal. ■

Delegació de la Serralada Litoral Central

35a exposició de bolets del Maresme

Del 9 al 15 de novembre de 2019, a la plaça de l'ajuntament de Mataró, tindrà lloc la 35a exposició de bolets del Maresme. Els horaris són els següents:

Dissabte i diumenge de 10 a 21 h
De dilluns a dijous de 9 a 14 h i de 15 a 19 h
Divendres de 9 a 14 h.

Tradicional mostra representativa de la diversitat de bolets dels boscos de la Serralada Litoral, a partir dels exemplars que els col·laboradors i voluntaris cullin a la sortida del mateix dissabte 9 de novembre al matí.

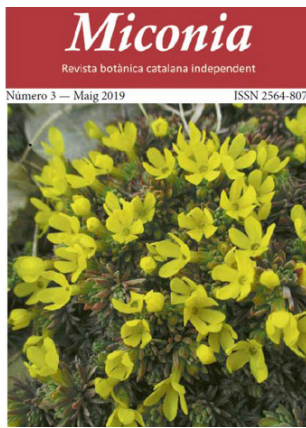
Activitats complementàries:

Dissabte 9 de novembre, de 8 a 12 h, *sortida*

a buscar bolets per a l'exposició. Punt de trobada: a les 8 h, al passeig del Callao, s/n, al costat nord-est del Centre Natació Mataró.

Diumenge 17 de novembre, de 9 a 13.30 h, taller *Bolets tintoris. Aprofitem els bolets per tenyir llana!* a Can Boet - Centre de patrimoni arqueològic i natural.

En aquest taller descobrirem que la llista de bolets tintoris és molt llarga i la coloració variada. Activitat amb una part explicativa seguida d'una part pràctica, conduïdes per Júlia Batlle (estudiant de ciències ambientals) i Núria Benaiges (botànica, Delegació de la Serralada Litoral Central-ICHN). ■

Miconia. Revista botànica catalana independent, núm. 3, 1999.

L'Atzavara, número 29 «Tempus fugit»

Acaba de sortir la versió impresa del número 29 de la revista *L'Atzavara*, que recull les conferències del seminari «Tempus fugit» de l'any 2018 i altres articles sobre el temps. També està disponible en versió digital al [web de la Delegació](#). El contingut és el següent:

El temps no és el que sembla, d'Eduard Salvador.

Mirant en el temps, de Diego Rodríguez Peregrín.

Comunicació i poder: per a una lectura biopolítica del temps, de Francis García Collado.

El descobriment del Temps Profund: un llarg camí per esbrinar l'edat de la Terra, d'Olga Margalef.

Com els arbres expliquen el pas del temps, de Sílvia Poblador, Marcos Fernández-Martínez i Francesc Sabater.

Origen de la migració dels ocells. Patrons migratològics de Catalunya, de Raquel Pontí, Àngel Arcones, David Vieites i Xavier Ferrer.

La humanitat en un obrir i tancar d'ulls, d'Alina Gavrus Ion.

El temps biològic. Els ritmes circadianis i les seves implicacions en la salut, de Trinitat Cambras Riu.

Medicina regenerativa per a una població envellida, de Joaquim Vives.

Sortida geològica a Montserrat: quant temps cal per formar una muntanya?, d'Olga Margalef

Mestre de l'ecologia catalana, pare de l'ecologia global: afecte i fascinació pel professor Ramon Margalef, de Josep Peñuelas. ■

Grup de treball Antaxius, grup d'estudi dels ortòpters de Catalunya

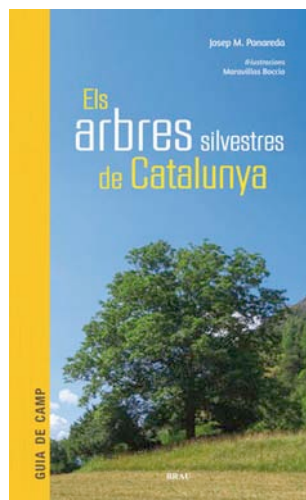
Antaxius, nou grup de treball de la ICHN

El vuit de setembre passat es va constituir Antaxius, grup d'estudi dels ortòpters de Catalunya, formalitzant-se així un grup de naturalistes i entomòlegs aficionats a l'estudi d'aquest ordre d'insectes, sota l'empara de la Institució Catalana d'Història Natural.

Des de l'octubre de 2013 ja funcionava un grup a les xarxes socials (WhatsApp) dedicat als ortòpters, que en bona part va néixer com a resposta a la incorporació d'una pestanya al portal Ornitho.cat per poder entrar citacions d'aquest ordre. El petit grup

inicial d'aficionats tractava de contrastar les cites del portal o d'altres pròpies per provar d'assegurar-ne la correcta identificació i, si calia, enviar-la a especialistes. Des dels primers anys fins aleshores el grup ja s'havia anat trobant en diferents sortides, participant en BioBlitz, sortides divulgatives i altres prospeccions i mostrejos. El grup, format actualment per vint-i-dues persones, s'enriqueix de la heterogeneïtat i habilitats dels seus membres, la fotogràfica, la de la recerca pacient per trobar insectes esquívols a l'herba o als matolls, la de detecció a l'oïda,

(Continua)

Els arbres silvestres de Catalunya. Josep Maria Panareda. 2019. Brau, edicions. Col·lecció Maluquer.

la d'identificació per anàlisi de sons o la de la identificació de visu o a la lupa, per posar uns exemples.

La trobada del setembre passat va consistir en una visita i mostreig als aiguamolls del delta del Llobregat, on es varen detectar moltes de les espècies d'ortòpters lligades als ambients litorals i en un dinar, en el qual les dotze persones presents vam acordar la creació del Grup de Treball.

El 2002 van sortir dues monografies sobre els ortòpters de Catalunya, la de Lluçia Pomares *Revisión de los Ortópteros de Cataluña* i la d'Olmo Vidal, aquesta en versió digital, però ampliada el 2006 en forma de llibre *Atles dels Ortòpters de Catalunya*, que contenen claus dicotòmiques per a la identificació de les espècies presents a Catalunya, i que ens serviren de base per a la identificació. Des d'aleshores el grau de coneixement de la distribució de les diferents espècies ha anat augmentant, com també el nombre d'espècies. Val a dir que a Catalunya hi ha algunes espècies endèmiques, altres de distribució restringida i altres vulnerables i en perill d'extinció.

L'objectiu principal del grup és la recerca i estudi dels ortòpters de Catalunya, la millora en el coneixement de les diferents espècies i poblacions que tenim al territori, ja sigui per

anar augmentant les cites, sobretot al portal d'Ornitho.cat, on es poden veure mapes de la majoria d'espècies, o per un futur *Atles dels Ortòpters de Catalunya* més actualitzat. El grup vol seguir potenciant les sortides divulgatives per donar a conèixer aquests insectes. En tercer lloc s'ofereix per fer estudis i seguiments puntuals o anuals a parcs naturals o altres espais protegits per avaluar l'estatus de les espècies d'interès. El grup donarà suport a estudis de tota mena relacionats amb els ortòpters que proposin els seus membres.

Per a més informació sobre el grup, adreceu-vos a grupantaxius@gmail.com.

Si ja sou socis de la ICHN i voleu participar en les activitats del grup, envieu un missatge a la [Secretaria de la ICHN](#). ■

Societats adherides

Grup Mineralògic Català

En la seva convocatòria anual de premis per a treballs de recerca de batxillerat, el Grup Mineralògic Català ha atorgat el premi GMC 2018-2019 al treball «La riquesa geomínica del Berguedà», presentat per Paula Hernando Bracons i tutoritzat per la professora Maribel Jódar Mohedano, de l'INS Guillem de Berguedà, de Berga. També han estat concedits dos accèssits, a Aina Catasús Alcázar pel treball «Les

roques que mengem: clorurs evaporítics, del Col·legi Sant Josep, de Sant Sadurní d'Anoia, i a Estela Cruz García, pel treball «El talc, un mineral molt present a les nostres vides», de l'INS Castell d'Estela, d'Amer. El lliurament de premis es realitzarà el diumenge 10 de novembre en l'estand del Grup Mineralògic Català en el Saló Internacional Expominer 2019, a Barcelona. ■

Societat Catalana d'Herpetologia

Els propassats 12 i 13 d'octubre es van celebrar, a la casa de la cultura de Girona, les XVII Jornades Herpetològiques Catalanes, organitzades per la Societat Catalana d'Herpetologia. Les jornades van ser un èxit, amb un nombre proper als cent assistents i 32 presentacions i pòsters de gran qualitat i interès, agrupats en quatre grans blocs temàtics (Genètica, filogènia i evolució; seguiments herpetològics; distribució i conservació; patologies i malalties emergents), abastant les temàtiques científiques més actuals sobre els amfibis i rèptils del país i de l'àmbit circumediterrani.

Les principals conferències van versar sobre la problemàtica dels fongs quitridis, assasins dels amfibis, i altres malalties emergents, els estudis sobre l'evolució d'algunes poblacions d'amfibis presents a Catalunya, problemes i projectes de conservació, i la importància de la implicació ciutadana en aquesta. Tal i com és l'estil de les Jornades, van alternar en les intervencions personalitats de primer nivell en l'àmbit científic amb naturalistes experimentats i també becaris i estudiants de doctorat. Abans de la cloenda es va atorgar el premi Joaquim Maluquer a l'herpetòleg francès Philippe Geniez, en re-

Revista *Muntanya*, número 930, any 143. Centre excursionista de Catalunya, setembre de 2019. 82 p.

(Continua)

VÈRTEX

Vèrtex, número 286. Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, setembre - octubre de 2019. 98 p.

coneixement a les seves grans contribucions al coneixement de la fauna i taxonomia de les espècies mediterrànies d'amfibis i rèptils.

Pel que fa a les activitats complementàries, els assistents van gaudir d'una multitudinària sortida nocturna el dissabte per les ribes del Ter i les basses de santa Eugènia, on es van poder observar diverses espècies d'am-

fibis, i d'una sortida diürna el diumenge a la tarda, al Calvari de Girona, en la qual es va centrar el focus en els rèptils. Davant la gran resposta obtinguda, en participants i ponents, la Societat Catalana d'Herpetologia es compromet a recuperar la periodicitat biennal de les Jornades i planifica ja pel 2021 la propera edició a Vallbona de les Monges. ■

Representants en organismes i institucions

Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici

En la reunió del patronat del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, que es va celebrar a Esport l'onze d'octubre d'enguany, es va comunicar que el parc ha estat reconegut com a reserva Starlight, per la UNESCO i que a partir d'ara s'iniciarà un projecte de protecció envers la contaminació acústica.

Es va comentar que hi ha hagut una reducció de personal que ha comportat el tancament durant l'estiu d'algunes casetes d'entrades. El pressupost executat del parc es de gairebé 2.500.000 €. El nombre de visitants ha estat un pèl menor que l'any anterior i se situa sobre les 550.000 persones, 212.000 a Esport, 173.000 a Boí, 76.000 a la Val d'Aran, 28.000 a la Vall Fosca, 44.000 a l'Alt Àneu, 9.000 a la vall d'Àssua i 10.000 a la vall de Barravés. La majoria de visitants són catalans, un 76 %, i un 14 % de la resta de l'Estat espanyol. Dels estrangers i com a dada curiosa, el 40 % ha estat d'Israel. Actualment s'hi duen a terme seguiments de

fauna (isard, trençalòs, os brú, ropalòcers i quiròpters) i de flora (*Potentilla pensylvanica*, *Erica vagans*, *Pedicularis tuberosa*, *Vicia argentea*, *Botrychium matricariifolium* i *Epipogium aphyllum*).

Cal destacar que s'ha detectat la floració de l'orquídia fantasma (*Epipogium aphyllum*). En relació amb la gestió d'hàbitats, es compleixen els cinc anys del projecte Life + LimnoPirineus coordinat pel CEAB-CSCIC de Blanes i s'estan recuperant molleres dins del parc.

També s'ha fet el seguiment de l'afectació de la processonària del pi i dels barrinadors *Ips acuminatus* i *Ips sexdentatus*, que han augmentat en un 164 %. Pel que fa al control d'espècies invasores se segueix amb l'arrencada d'*Helianthus tuberosus*, la nyàmera. Finalment es va presentar un projecte per incloure el parc i zones adjacents en una Reserva de la Biosfera com la que hi ha al Montseny. ■

Acte d'homenatge al Dr. Jaume Porta a la Universitat de Lleida.

El 3 d'octubre passat, a l'auditori de l'edifici Centre de Cultures i Cooperació Transfronterera de la Universitat de Lleida, va tenir lloc l'acte d'homenatge al nostre consoci Jaume Porta, que va ser el primer rector de la UdL a l'etapa contemporània i que ha destacat com a investigador en ciències del sòl.

Com a bibliòfil que és i defensor de les biblioteques com espais claus de referència i prestigi d'una Universitat, en aquest acte

d'homenatge es va descobrir una placa a la biblioteca del mateix centre, la qual ha passat a anomenar-se Biblioteca Jaume Porta.

La ICHN s'afegeix al merescut homenatge i se sent orgullosa de comptar entre els seus socis amb una persona de tant prestigi personal i científic, que amb el seu compromís i bon fer, ha transformat la Universitat i ha encoratjat tants estudiants, molts dels quals han seguit la seva empremta. ■

Col·laboracions amb altres entitats

Quera. Grup de geoconservació.

El 22 d'octubre passat, des del grup de geoconservació Quera, es va organitzar, a Ribes de Freser, el Primer Seminari de patrimoni geològic i gestió del territori amb l'objectiu de ser un punt de trobada de professionals i aficionats de la geoconservació en els Pirineus i Prepirineus Orientals. Un espai per intercanviar coneixement i formar-se a partir de les experiències exposades i els debats promoguts.

Hi va haver una assistència de vint-i-set participants que van aportar experiències en la recerca, la conservació, la divulgació i l'educació des d'espais i àmbits tan diversos com el Cap de Creus, la Zona Volcànica de la Garrotxa, el Parc Natural de les Capçaleres del Ter i del Freser, el Parc Natural del Cadí-Moixeró, les mines de Malpàs, el vulcanisme de Ribes de Freser, la geoètica, la formació en la realització d'un inventari del patrimoni geològic territorial o la geoconservació en el marc de l'Estratègia del Patrimoni Natural i la Biodiversitat de Catalunya.

Com a conclusions hi va haver unanimitat en denunciar el poc suport i sensibilitat que hi ha des de l'Administració respecte la conservació del patrimoni geològic, la manca de programes d'educació per evitar

espolis dels elements geològics, la voluntat de promoure la geoconservació sense pensar-la com actiu turístic i la necessitat de programes de recerca per tal de poder conèixer què cal conservar i de millorar les figures legals actuals des de diferents àmbits (municipal, comarcal i català) per tal de preservar aquest patrimoni.

S'acordà realitzar aquest seminari anualment com a espai de trobada i de contactes i millorar-lo incloent-hi aspectes com el patrimoni fontinal i hidrogeològic i el que relaciona paleontologia i geologia.

Les ponències del seminari es podran consultar pròximament a geoconservacio.org. ■

Recull de legislació

Catalunya

RESOLUCIÓ ARP/2349/2019, de 10 de setembre, per la qual s'aprova el Pla d'aplicació aèria per al **control de la processonària del pi** per a la campanya 2019. DOGC núm. 7960 de 16 de setembre de 2019.

ACORD GOV/132/2019, de 25 de setembre, pel qual s'aprova el Pla nacional per a la implementació de l'**Agenda 2030 a Catalunya**. DOGC núm. 7969 de 27 de setembre de 2019.

País Valencià

ORDRE 2/2019, de 12 d'agost, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, per la qual es declaren huit **microreserves de flora** a la província de Castelló. DOGV núm. 8617 de 21 d'agost de 2019. ■

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Segueix-nos al **Facebook**.

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**

fundada el 1899

ICHN
**Institució Catalana
d'Història Natural**

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180

A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN: 2339-5672
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Agenda

Delegació del Bages

Cicle de sortides naturalistes

Dissabte 9 de novembre de 2019. *El riu Ges, de Sant Pere de Torelló a Vidrà (Osona)*. Itinerari per una vall fluvial verge amb visita al Salt del Molí.

Dissabte 14 de desembre de 2019. *De Mojà a Castellarçol per les rieres de Marfà i Fontscalents (Moianès)*. Una travessa de l'altiplà del Moianès amb visites al molí de Marfà, a les pous de glaç de la Ginebreda, al rentador de la llana del Roquer i a les Esplugues.

Cal inscriure-s'hi mitjançant l'adreça electrònica ichnbages@gmail.com o del telèfon 933 248 582.

Delegació de la Serralada Litoral Central

Del 9 al 15 de novembre de 2019, tindrà lloc, a Mataró, la *35a exposició de bolets del Maresme*.

Dissabte 9 de novembre, de 8 a 12 h, *sortida a buscar bolets per a l'exposició*. Punt de trobada: a les 8 h, al passeig del Callao, s/n, al costat nord-est del Centre Natació Mataró.

Diumenge 17 de novembre, de 9 a 13.30 h, a Can Boet - Centre de patrimoni arqueològic i natural, taller *Bolets tintoris. Aprofitem els bolets per tenyir llana!*, a càrrec de Júlia Batlle i Núria Benaiges. Adreçat a adults. Inscripció prèvia a <http://scur.cat/A65AX8>. Consulteu la pàgina 6 d'aquest NOTÍCIES.

Delegació de la Garrotxa

Dissabte 2 de novembre de 2019, de 9 a 14 h, sortida per conèixer *Els fongs de l'Alta Garrotxa*, pels voltants d'Oix, a càrrec de micòlegs de l'Associació Micològica Joaquim Codina. No cal inscripció prèvia.

Dissabte 9 de novembre de 2019, de 9 a 18 h, sortida *Els briòfits de la Garrotxa*. Trobada a l'aparcament de l'estació de Sant Feliu de Pallerols. No cal inscripció prèvia.

Grup Mineralògic Català

Conferències Mineralògiques de Tardor

Divendres, 15 de novembre de 2019, de 19.30 a 21.30 h, a la sala Pi i Sunyer de l'IEC. *Fonaments bàsics de la difracció de raigs x i l'espectroscòpia raman per a l'estudi de minerals*, a càrrec de Jordi Ibáñez Insa, CSIC.

Divendres, 29 de novembre de 2019, de 19.30 a 21.30 h, a la sala Pi i Sunyer de l'IEC. *Del Marroc a les Açores rere dels minerals*, a càrrec de Joan Rosell i Riba, químic.

Dimecres, 4 de desembre de 2019, de 17.30 a 19 h, a l'Institut de Ciències de la Terra (c. Lluís Solé i Sabarís, s/n; Barcelona). *Visita guiada a l'ICT Jaume Almera*, a càrrec de Jordi Ibáñez Insa, (ICTJA-CSIC) i de Santiago Giralt Romeu, ICTJA-CSIC.

Divendres, 13 de desembre de 2019, de 19.30 a 21.30 h, a la sala Pi i Sunyer de l'IEC. *Diga'm amb qui vas i et diré qui ets: interpretació de dipòsits a partir de l'associació mineral*, a càrrec de Marc Campeny Crego, conservador de Mineralogia del Museu de Ciències Naturals de Barcelona i col·laborador del Museu Mollfuleda de Mineralogia, professor associat de la UB.

XVI Jornada CREAM – SCB – ICHN

Dimarts 26 de novembre de 2019, de 9 a 17.30 h, a la Sala Prat de la Riba de l'IEC, tindrà lloc la XVI Jornada CREAM – SCB – ICHN, amb el títol *La crisi dels pol·linitzadors*. L'assistència és gratuïta, però cal inscripció prèvia. Trobareu el programa complet i el formulari d'inscripció al [web de la ICHN](#).

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Dimecres 27 de novembre de 2019, sessió audiovisual conjunta SCFN - GOC *Fotografia d'orquídies*, a càrrec de Lluís Salvador, Jordi Prat, Joaquim Reberté i Xavier Sanjuan, membres dels dos grups.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Rafael Carbonell, Josep Germain, Valentí González, Josep Antoni Ignacio, Joan Maluquer, Xavier Oliver, Llorenç Planagumà, Eudald Pujol, Montse Rodríguez, Alejandro Salmeron, Delfí Sanuy, Joan Ventura, i Marc Vilella.